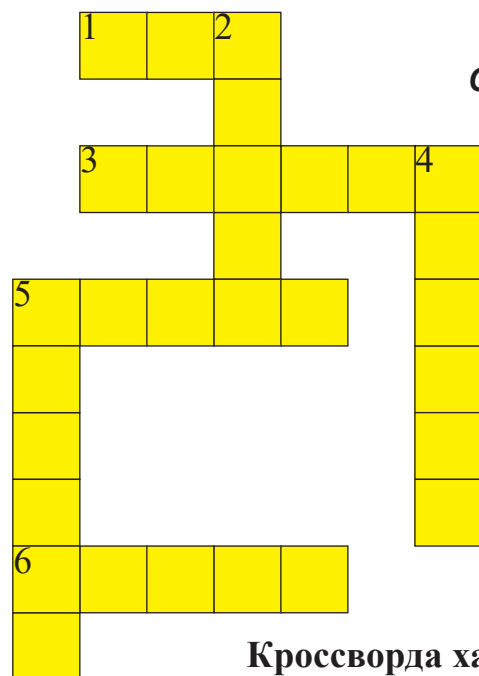

Оттаярь я
Булгучанакъан Амина,
Сурхо тIара ООШ, 5 «а» класс.

Кроссворда хаттараш:

ПХОРАГИА:

1. Хаьса сом.
3. Даим баьццара га.
5. Деза денош долаш лу уж.
6. НиI Юулл цунах.

УРАГИА:

2. Гаьн тIара сом.
4. Кхалнаха керта тIа тулладу йовлакх.
5. Дийнат.

Кроссворда дашхаргаш да 15-ча оагIон тIа.

Дошлорг

- Богa** (да) – чаша.
Борцакх (я) – барсук.
Бизг (я) – слепень.
ПарагIур (я) – журавль.
Доa (ба) – амбар.
Коастьюарг (я) – короед.
Къу (ва) – вор.
Ловзорг (да) – игрушка.
Локъам (я) – оладья.
Мунда (я) – чучело.
ОагIой бутт (ба) – декабрь.
Тускар (да) – корзина.
ХенахэIонъеттарг (я) – дятел.
Чкъаьрийдуарг (я) – цапля.

Детский журнал «Селалаг»
(Радуга) №9, 2024 г.

Учредитель:
ГАОУ РИ «Издательский дом
«Сердало».
Издается с сентября 1986 года
на ингушском языке.

Зарегистрирован Управлением
Федеральной службы
по надзору в сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций
по Республике Ингушетия.
Регистрационный номер
ПИ № ТУ06 - 00029
от 19 сентября 2019 г.

Главный редактор
Курский И.М.

Художник: Д. Гудантова
Дизайн: И. Курский

Сдано в набор 14.09.2024 г.
Подписано к печати 20.09.2024 г.
Дата выхода в свет 29.09.2024 г.
Формат 60х84 1/8.
Бумага офсетная.
Печать офсетная.
Уч.-изд. л. 2,2.
Тираж 2000.

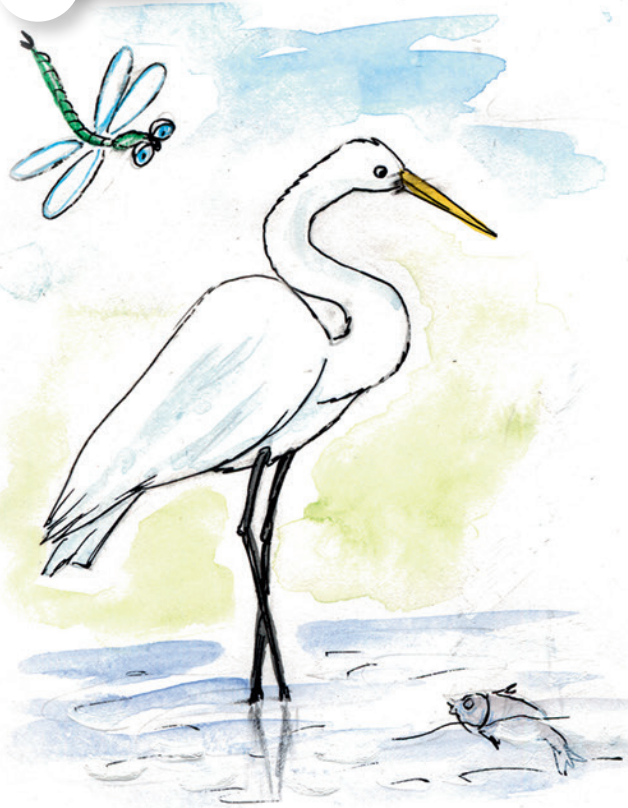
Адрес редакции и издателя:
386101, Республика Ингушетия,
г. Назрань, пр. И. Базоркина, 60.
Сайт: selaad.ru.
Email: selaad.ri@mail.ru
Телефон: 8 (8734) 77-11-84.

Отпечатано
в ООО «Бланкиздат»,
357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.

Пхуй.
Фото: Т. Агиров

Чкъяьрийдуарг

Чкъяьрийдуарг, чкъяьрийдуарг -
IажaгIа зIок, кeрa къямарг,
Цхъан кога тIа латта пeлхъинг,
алал, лавцабий Iа пхандарг?

Чабе хетт хъога, Iа чабакх
лавцабий!
Маже хетт хъога, Iа можол
биабий!

Фу деш латт хъо тIаккха хи чу,
тхъайсача мо? Тхоца лувча!
Хъайола укхазa! Оаха
Iоморгъа хъо чкъяьрий даха.

ГIарaгIур

ГIарaгIур, гIарaгIур, -
гIур-гIур-гIур, гур-гур-гур!
ГIарaгIур, гIарaгIур, -
гIарaх гур, цIогIах гур!

БIаьха къямарг, йIаьха зIок,
дIаьха гажаргаш,
хъа халхарах тхо ма хъог,
де хъай халхараш!

Лургъа оаха хъона пхъид,
чамакодигаш.
Соттаде хъай дегIа гIад,
диткъа гажаргаш!

Халхаяла, гIарaгIур, -
гIарaх гур... гIанaхъа гур!
Халхаяла, гIарaгIур, -
тхона хIанз сомагIа гур!

ДIабахийта хъай ши ткъам!
ГIарс-вай! Варс-вай!
Бе Iа тха дегашта тоам!
Варс-вай! ГIарс-вай!

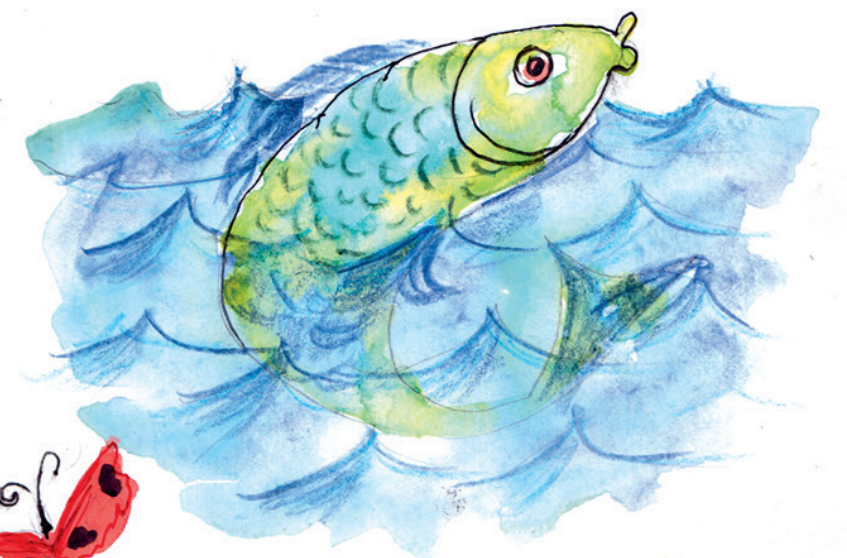
Гуданганаькъан Д. сурташ

Хъоашаланаькъан Iаьла

Курскенаькъан ИбрахIим

Липпаргаш лепаш,
Хи чу ба бахаш;
ЗIакаца боахаш,
Хезабац Iахаш.

(Чкъяьри)

Ира я муIаш,
ЙIаьха я модж;
ГIалгIай металла
Оал цунах «...»

(Бодж)

ЗIамига яле а,
Дац ужаш гакаш.
Iаьржа а кIай а
Ух юхъ тIа такаш.

(ХъеIндог)

Кроссворда дашхаргаш:

ПХОРАГIА: 1. Хох. 3. Корсам. 5. Зизаш. 6. Алтам.
УРАГIА: 2. Хурма. 4. Машилг. 5. Зунгат.

Акха вир

Цкъа акха виранна маълхе длохалуш улла коа тIара вир бIаргадайнад; дIа-гаргадахача цун бесах а дуача хIамах а хъегад из. Амма цул тIехьагIа цунна дайнад, коа тIарча виро мухъ мишта текхабу, тIехъавоагIача дас цунна гIадж мишта етт.

- Ай мичара, - аьннад акхача виро, - кхы хъагаргдац со хъа вахарах, хIана аьлча хIанз хов сона Iа цунах боккха мах телилга.

Кюанолга а дайна, хъага мегаргвац дикача хъалех, нагахъа санна уж кхерамца а халонашца а дувзаденнадале.

Къуйи боргIали

ЦIагIа чубаьннача къушта, цхъа боргIал мара хIама корадаьдац. ДIакхайда из хъа а ийца, цигара ма хулла сихагIа баха тохабеннаб уж. Шийна урс хъокхаргдолга кхетадаьча боргIало, дехар даьд къушка: со машаре оалхазар да, аз бийсан сомабоах нах, балха тIехъабусаргбоацаш.

Бакъда къуй къахетаме хиннабац:

- ХIанз Iа дувцар бахъан долаш хъокхаргда оаха хъона урс, Iа нах сомабоах бийсан, тхога лерттIа къоал ца дайташ.

Кюанолго яхачох, дикача наха накъа мел доалар, воча наха товш хилац.

Таржам даьр
Iарчакханаькъан Сали.

Гудантанаькъан Д. сурташ

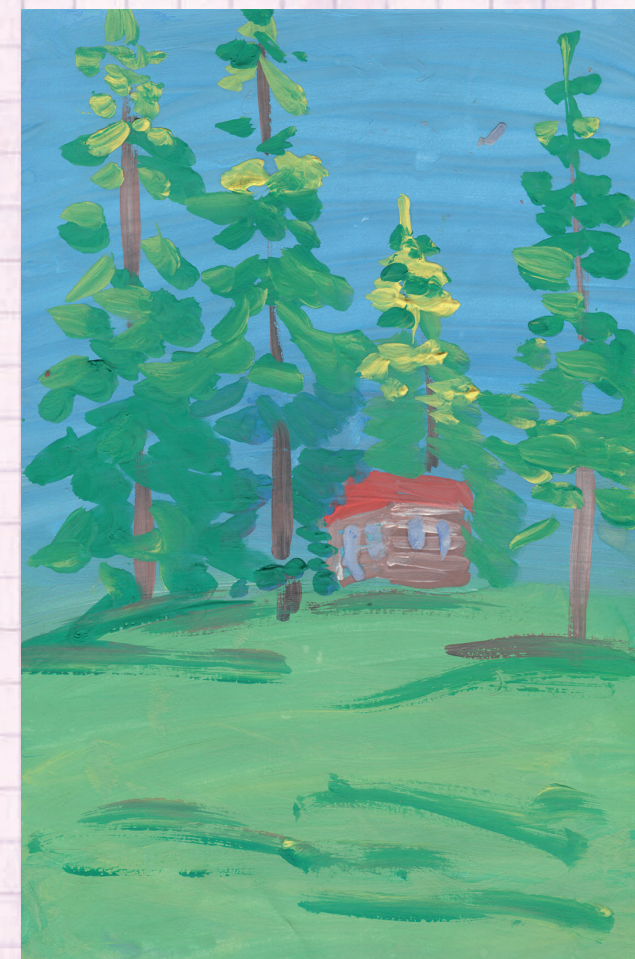
ДогIан малх

Морхаш тIаяьхке, сигале Iаьржлу,
ДогIан морхаш хеталу.
Цхъа ха яьлча, догIа долалу,
ДогIах лечкъаш, бераш хоалу.

Кхоален кIалха латт бераш,
Маца соцаргда догIа, яхаш.
Цхъан сахъата догIа соцаш хоалу,
Бераш юха ловза долалу.

Морхашта юкъера малх гучабоал,
Лакхе селалад хъагучадоал.
Цхъадола бераш цецдоал,
Эггара хъалха царна из гу.

Оздой Хади
ГIажарий-Юртара СОШЗ,
9 «б» класс

Дудурганаькъан Аминай сурт.
гI. Наьсаре, УЦ «Дийлла дуне», 4 «а» класс.

ГIалгIайче

Са ГIалгIайче,
Со яь са мохк.
Улл хьо, ГIалгIайче,
Эггара хозагIа йолча метте.
Хъа лакха лоамаш,
Хъа цIена хиш,
Хъа Iалама хозаленаш
Дог Iоздоахаш я.

Мусенаькъан Саида,
ЖIайрахъара СОШ, 8 «а» класс

Муталаланаькъан Мухъмада сурт.
гI. Наьсаре, УЦ «Дийлла дуне», 2 «а» класс.

Іарчакханаькъан Сали

Цици

Тха юрта
 Цици хул лелаш,
 Гидоакшаш
 Шодаш е белаш.

Діаэтте, болх
 Бу цо беша,
 Ялаташ
 Хьалкхеду эша.

Бийсан тхьовс,
 Дийнахьа - ура,
 Дулх дуь цо,
 ІотІамол шура.

Цхьабакъда
 Лацац цо дахка.
 ХІанад из?
 Хьажал хьо тахка.

Хазац из,
 Цици мо Іахаш,
 КІаьнк ва из,
 Тха юрта вахаш.

Лоаман бийса

Сийсара
 Лоамашка Іийна,
 УраяьІа, тишъенна бесах;
 Коча юх
 ТІоадаяр кхераш,
 Бийса йода тІехъаьнна Эсах.

Гуданганаькъан Д. сурташ

Салиханов А.

Ужахьанаькъан Руслана (Расухана) Іамархан

Наьсаре 70-ча шерашка денз, наха бовзаш, тайп-тайпарча халкъа боахама доакъошка накъабоалаш хьабаьхкача наха юкъе ший белг-гала моттиг йолаш вар Ужахьанаькъан Руслана (Расухана) Іамархан.

Іамархан ваь хиннав 1939 шера Нохч-ГІалгІай АССР Пригородни кхален Мочкьий-Юрта. Вай Сибре дугача хана, из, даггара даьнна-дале а, 5 шу даьнна кІаьнк мара хиннавац. Вай юха мехках кхета-ча хана, ишкол яьккха, 17-18 шу даьнна зІамига саг хиннав из. 1957 шера вайна цІадахка мукъа белча, юха мехкаваьнна, Шолжа-ГІалий тІарча хьехархой паччахьалкхен институте деша отт зІамига саг. Хетаргахьа, дика дийшачох тара да цо ишколе вагІаш, цунна тешал ду цо хержа хиннача факультето а. Из деша этта хиннав филологически факультете, эрсий мотти литературей хьехаш волча сага никъ хержа. Цу хана цу тайпара говзал йола хьехархой вай къаман кІезига бар. ДукхагІбараш араьхара тІаиха хьехархой бар эрсий мотти литературей хьехаш хиннараш. Ювцаш йола институт Руслана Іамархана чакхъаьккха хиннай 1963 шера. Цу заман чухьа Наьсаре ши ишкол мара яцар: цхьоалагІей шоллагІей. Иштта ишкол-интернат №13 яр. Цхьан юкъа хьехархочун болх баьчул тІехьагІа, Руслана Іамархан цу интерната директоралла хьожаву. Из цига къахьегаш хилар 8 шера. Цу заман чухьа интернат; хозлуш, тоалуш, дешара гІулакх лакхарча боарам тІа леладеш; хьаенай ала йиш я. Цига цо беш бола болх зийна-ча Нохч-ГІалгІай дешара Министерствос из балха хьожаву Наьсарен кхален халкъа дешара отдела кулгалхочун дарже.

1987 шерга кхаччалца бир цо из болх. ДІахо цо хьийга къа ишко-лашца дувзаденна деце а, бакъда хьехархочун сабар а говзал а чІоагІа езаш дар. Наьсарерча АТІП директоралла хьожавир из. Духхьал къа-маьлаца къам дукха дийза ца Іеш, ший гІулакхаца а хьахайтар цо гІал-гІай шийна дукха безилга. Мехкахдаьха хиннача къамашта тІера бехк дІабоаккхаш дола Закон тІаэцийта гІерташ, ГІалгІайчен паччахьалкхе меттаоттаяйта гІерташ, къахьийгарех цаІ хиннав из. Из гу вайна, Мос-кве ЦІеча майдан тІа лакхе хьоахадаь Закон тІаийцача дийнахьа сурт даьккхача наха юкъе. Цунца цу сурта тІа ба цІихеза нохчий а ГІалгІай а: ЗавгаевгІар Докка, АслахановгІар Асланбек, ХасбулатовгІар Рус-лан, Боканаькъан Хьажбийкар, Малсаганаькъан Арсмак, Къоастой Беслан, Ібрагимбейли Хаджи-Мурат, кхыбараш.

Вай мехкахочо хьийга къа Іаьдало ца зувш дисадац. Из вар «ГІал-гІай Республикан гІорваьнна хьехархо», цунна еннайр вай къаман эг-гара езагІа лоархІаш йола «КарагІдаьннарах» яха орден.

Кхелхав Ужахьанаькъан Руслана (Расухана) Іамархан 2006 шера, ший 67 шу даьннача хана.

Коазой Нурдин

Коастъюарги хенахзлокъеттарги

Цхъан хъун петарашка яглар хоза га – къ-ахъэсти. ЧоагIа хоза хетар цунна ший хъу-нагIа. Шорттига хъекхар мела мух. БIайха хъежар малх. Хоза яр бIаэсти. ГIаьнаш бесах лепаш, ягIа къахъэсти. Бакъда цхъан дий-нахъа коастъюарг чуйаьлар цун коаста кIал-ха. Коаст яа йолаелар из. Ден-бус юар цо из. Араялацар чоапилг коаста кIалхара, шортти-га лелар, цхъаннена ше лелаш хозаргIоацаш. Хенахзлокъеттарг хъайоагIе, цун ираз ма дайнадий. Хенахзлокъеттарга гучайоале, из хIалак ма хургий, злок теххIа дIакхоалларг ма йий из.

ВIалла хъалйизацар коастъюарг – юаш, юаш, юаш яр из. ГIаьна лазар дора цо. Хе-нахзлокъеттарг хъаярга догдаохар цо. Из дук-ха говш хуле? ТIаккха лергъа къахъэсти.

Керда Iуйре эттар хъунагIа. Марта дуаш яр коастъюарг; мочхал хъокхадеш, хъокха-деш, хъокхадеш. Цигга хезар цунна ткъамаш тохаш. ЦIаьхха, хезар цхъанне хенах злок то-хаш. МоарзагIаца ше хъалаьцача санна хийтар цунна. УрагIаьхар из. «Хенахзлокъеттарг!» – уйла чуессар коастъюарга керта чу. «Ва, нани, оарцагIаьла!» – цIогIа даьлар коастъюаргага.

Чам бола чоапилг дIакхаьллар хе-нахзлокъеттарго.

Доккха садаьккхар паргIатъаьннача гаь-но.

Близг

Баь тIа йижа улл близг, ткъамаш дIа-юха а доаржадаь.

– Уффой, кIаьдъеннай со, – йоах цо.

– Фу даь кIаьдъеннай хьо, близг? – хетт цунга зунгато.

– Тахан денна истарца лаьтта оа-хаш хиннай со, – жоп лу близго.

Ваь ди дездар

Хьоашал ваха волаш, цхъа йоазонхо тIанийсвен-нав; Бексолта ваь ди дездеш, беррига дезал вашагIкхийтта багIача метте.

Цигга, ше хи пела айдаь мала велча, аьннад цо: «Аз дIамелар ер пела, укх Бексол-та хъамара, могаш хилва хьо, вахалва бIаь шера».

Бексолтас баркал оал йо-азонхочоа, иштта хоза, дIайха дешаш аьннача, цхъабакъда Бексолтас йоах: «Са бIаь шу даьннад итт шу хъалха».

Кхоартой Марет

Яхь еций вай?

– ВанагI, дукхача къамий наха сага дагадоаца хIамаш ма лела-дой, яхь еций вай? – аьннад Беке, гулбеннача лоалахошка. – Масала, эрсий космосе бахаб, американ-цаш бетта тIа бахаб. Вай даха ме-гаш дац маьлха тIа?

– Ай, Iа фу дувц?! Вай доа-гарг ма дий!

– Доагаргдац, аз уйла яьй дика, вай бийсан гIовттаргда, – аьннад Беке, гулбеннача лоала-хошка.

Iарчакханаькъан Сали

«Гобаьккха карт хилча...»

Наьха коа багIа Iаж байна, цох чам баккха лайнад Инена. Гобаьккха лакха карт хиларах, коанаIарах чувала лаьрхIад цо, сом баккхар духьа. Тебаш-лечкъаш коа гIолла воагIача кIаьнках бIаргкхийт-та фусам-да хьакхайкав:

- Фу леладу Iа? Гаьна водий хьо? – аьнна.

Дагалаттар кхоачаш хила гаьна долгa кхетадаьча Ине яьхад:

- Гаьна мишта гIоргва со, гобаьккха карт хилча?!

- Лоа деза цунна, из ца хилча воаха-луц ГIордади.

- Из а харцахьа дац, - чIоагIдаьд хьe-хархочо.

Юххера а кулг айдаьд Яне а.

- Хьона фу хет цох, Яни, фу деза эггa-ра чIоагIарIа ГIордадена? – дешархочунга ладувгIа кийчьеннай из.

- ГIорнани еза, - яьхад Яне, ше аьнна-чох вIалла шек воацаш.

Гудантанаькъан Д. сурташ

Дударанаькъан Макка

Селаад

ДогIа дийлха малх арабаьлча,
Гучаэккх сиха селалад.
Айламе цо кьоагайича,
Гаьнара лепаш вуг гIад.

ВорхI бос болга гойташ,
Тов мо цIе ба хьалхарбар,
Моажа болга шоллагIчо гойташ,
IажагIа - кхоалагIа белгалбар.

Буц мо баьццара биьлагIа байча,
Сийрда-сийна тIехьабоагIа,
Баьде-сийна сигаленца тайча,
Шакьа бос ба ворхIлагIа.

Ахкан замах дийлхача догIа,
Тамашенаш вайна гойт,
ЦIена уйлаш дег чу йоагIа,
Кхоллама хозне гаргаяйт.

Кхузанаькъан Фердовс

ОагIой бутт

Iа долалуш хьалха латтар,
Шу чакхдоалаш тIехьа латтар
Бий из, бераш, оагIой бутт?
Цун денош сиха хIана уд?

Iан цхьоалагIа ба из, шера шийттлагIа
Ба шоана, бераш, оагIой бутт.
Iан эггара лоацагIа шоаш доландаь,
Цун денош чIоагIа сиха уд.

Доврибиканаькъан А. сурташ

«ГIорнани еза...»

ХьатIакхоачаш латташ хиннад керда шу. Чуенача хьехархочо Дaбе Сахрата улга тIа хьалтехад малх хьeжаш, йокьал латгача дийнахьа лоамашка лелача ГIорда-де сурт. TIаккха аьннад:

- Бераш, тахан вай дувцаргда керда-ча шерах а ГIордадех а лаьца. Шоана гуш долча сурта тIа ва вайна дика вовзаш вола дади. Цун бе доалл совгIатий гали, вокх бе йоаллаш гу вайна йоккха Iаса. ХIаьта а цхьа хIама эшаш санна хеталу воккхача сага, цу кхохкаденнача дийнахьа. Хьан аргдар, фу деза лоамашка вена лелача кьоаночоа?

Махьте кулг айдаьд.

- Алал Махьти, фу деза цунна?

- Корсам еза, гонахьа кхесташ бераш а долаш.

- Нийса да, - могаваьв хьехархочо кIаьнк.

Кулг айдаь вагIаш хиннав Ини а.

- ХIанз Инега ладувгIаргда вай, - де-шархочоа тIаенай Дaбе Сахрат.

Дебаранакъан Хади

Іалам

Сийнача сигала сецца дошо малх хьалкхет,
Хьаьнача лаьттанга хІара дийнахьа моаршал хетт.
Ший зІанараш, тІиргаш санна, Іочухец.
Лаьтто, дукха веза хьаьша мо, тІаэц.

Тхан канаш мо сайсе морхаш гучайоал,
Киси тессе, сигален сийнал кьайлайоал.
ДогІан клажаро декьа лаьтта дошаду,
Баркал оалаш санна, лаьтто беркат лу.

Лакхача лоамий бухьера шийла шовда доагІа;
Іалам тоаде, вахар хозде эш из чІоагІа.
Малхи, морхи, хийи дунен куцаш да;
Уж ца хилча, Іалам денна дІадаргда.

Малх
хоастабар

БІайха хьеж хьо, моажа малх,
Кхесташ йода хьа дошо чарх.
Сердалоний таьшца тийга,
ЗІанараш я лаьтта лийга.

ДІаьхача дийнахьа латт хьо кьегаш,
Лаьттара буні хоза дебаш.
Маьлхо лаьтта вахар тел,
Цун беркатах дуне дел.

Хамхой Жимсари

Марем

Бийса яхай, ара
ЧІоагІа баьде я.
Кор а дийлла хийра,
Марем яглаш я.

Яглац из ха йоаеш,
Книжкаш дешаш ягла.
Іилмо сердал телаш,
Лакха деш ший лагла.

Йоккха хилча хьаким
Хургйолаш из я.
Даьна, нанна, кьама
Эшаргйолаш я.

Ясмина

Дика йилиг я са Ясмина,
Цох аз стихаш язьергья.
Шедолча бераша, хоза хеташ,
ТІаккха уж Іоешаргья.

Нанна халахетар цадар духьа,
Шийна ца лой а, цо яхар ду.
Маьхех чІоагІа кхераш яле а,
Тоха беа аьлча, цо пурам лу.

Дукха дезаш я из хьайбаш,
Кьаьстта зІамига цискаш;
Хьалха царга дайте мара,
Дуаш яц из шийна хІама.

Ший ловзоргаш хоза леладу цо,
МугІарах дІаувттаду.
Хан-ханнахьа, бога чу хий а детте,
Каст-каста цо уж лувчаду.

Да чувоаглаш біаргавайча,
Едда цунна духьалйода;
Маьчеш хьалхашка Іооттайий,
ТІаккха из цунна мархІаэккх.

Дика йилиг я са Ясмина,
Кастта деша из гІоргья.
ХІанз санна иман долаш хуле,
Дика дешархо цох хургья.

Циск - «Дошо цог»

(Гуозлой фаьлг)

Дахаш-лелаш воккха саг, йоккха саг хиннад. Кхо йо! хиннай цар. Боккхача лоама тлехашка яхаш хиннай ча. Цо леладеш циск хиннад, «Дошо цог» яхаш. Цхьан дийнахьа цискага аьннад чано:

- Циск – «Дошо цог», саг йоалае сона.

Дахад тлаккха циск - «Дошо цог» нускал лаха. Додаш-додаш, йоккха саг воккха саг долча кхьачад из. Беша чу а даьнна, дла-хьа ухаш лийннад, кабуца а кхьдолча хламашта а когаш тладетташ. Корак арахьжача йоккхаг!а йолча йо!а б!аргадайнад из:

- Дада, циск – «Дошо цог» вай беша лел, д!а мел йийнна х!ама !отелаш!

- Д!аяда! Хьалаца!

- Тлехьаеддай йо! циска. Беша г!олла удаш хиннад циск, бешара даьлча новкьа даьннад, наькь т!ара к!оаг чу чутоссаденнад, к!оаг чура ара а ийккха, хьун юкье чуийккхад. Циска тлехьайдда йо! а цу ц!аг!а чуийккхай. Маьнге т!а уллаш ча яйнай цунна. Чано аьннад:

- Ма эздий фусам-нана йоалаяь!а сона! Х!анз хоза даха ховшаргда вай... !а сона даа х!ама кийчдергда, ц!аг!а лостам бергба, аз вайна дахча дахьаргда. Д!оаг!аш д!аэца: хьалхарча шин дай чу фу латт хьожаргьа хьо!

Цхьан дай чу ялат лаьттад, шоллаг!ча дай чу дулхи, модзи, мухь! лаьттай. Кхоалаг!ча дай чу фу латт хьажача ч!оаг!а безам хиннаб йий!й! Чуяьнна, хьежача; педаш лаьттад. Цхьан педа чу п!елг !очу а белла хьалбаьккхача, дошо хиннаб п!елг. Дошо хий лаьттад цу чу. Кхераенна йо!, п!елг д!а а бийхка, х!амаш тега !охайнай. Чуенача чано хьаттад:

- Сенна бийхкаб хозаярга п!елг?

- Гарзаш оаташ йоаллаш, хоадабаьб аз, – жоп деннад йо!а.

- Хьахьокхал, со хьожаргьар?

- Оффой, ч!оаг!а лазаш ба из!

- Х!ама дергдац, шорттига хьожаргьа со, - аьнна, катеха пахашк !ояьккхай чано.

Дошо п!елг гучабаьннаб:

- Кхоалаг!ча дай чу яхьар хьо? - эг!азь-яхача чано йийнай йо!. Боккхача педа тлехьашка !ойиллай. Цхьаь йисача чано аьннад цискага:

- Циск – «Дошо цог», саг йоалае сона!

- Нускалаш доа ма де! Йоалаергьац.

- Циск – «Дошо цог», саг йоалае сона.

- Мегаргда, йоалаергьа.

Тхьовра ше дахача новкьа г!олла, дахад циск. Наьха беша чу а даьнна, хьалха санна шоллаг!йола йо! йоалаеш чуденад из. Йоккхаг!а йолча йишийна хиннар хилар цунна а. Кхозлаг!а саг йоалае аьннад чано цискага. Йоккхаг!а йолча шин йишас бена никь бахьаш кхьачар кхоалаг!а, эггара з!амаг!а йола воккхача сага, йоккхача сага йо!.

- Ма эздий фусам-нана йоалаяь!а сона, циск! - аьннад чано. Д!оаг!аш д!акховда а даь, аьннад цо ший фусам-наьнга: - Шин дай чура хьайна эшар хьаэцаргда !а, кхоалаг!ча дай чу ма г!олахь, аз ювргьа хьо.

Ше дахча да яхай ча. Шинна дай чу а хьежа, кхоалаг!ча дай чу хьажача ч!оаг!а догьэттад йий!й! Ч!ега хьабаьккхача, чуяьнна из. Доккхий педаш лаьттад цу чу. Х!ара педа чу г!ажилг !отташ, чакхьаьннай йо!. Шин педа чу дош!о дот!о! хий лаьттад. Юхемисача шин педа чу дийне! денне! хий лаьттад. Тлаккха, боабаь бадача ший шин йиший кортош дийнача хи чу а !етта, йижарий дийнбаьб цо.

- Фуннаг!а мара цахиларах, аз к!алхардоахаргда шо! – аьннад цо йижарашка. - Аз локьамаш ергьа, тлаккха шо тускар чу !очу а ховшадаь, шоана тлехнахьа локьамаш !от!а а яьхка, вай даьна-нанна д!ахьо аргда чанга. Цо, д!а а дихьа, коа !ооттадергда тускар; шо, чура ара а даьнна, вай ц!аг!а д!ачуг!оргда.

Ше лаьрх!ар дир кхоалаг!ча йишас. Чуенача чано даа х!ама хьада аьлар.

- Эггара хьалха са даьне! нанне! локьамаш д!ахьо, - аьннад фусам-нанас. - !айха яа ма яалахь уж! Со хьежаргьа хьона, тхов т!а а яьнна!

Ше б!аргагор кхераш, !о а ца ховш, юрта чуяьннай ча. Юстара даьг!ача ц!ен юхе тускар !о а кхесса, д!аййккхай из, тлехьадайддача ж!алейх кхера а енна. Йижарий, тускар чура ара а баьнна, чубахаб. Чуенача чанга аьннад фусам-нанас:

- Хьо маьрша, воша кхелхав са, саг!а дала деза. Аз локьамаш ергьар, !а д!ахьоргьаларе.

- Мегаргда, - аьлар чано.

Кара!омаяь борг!ал яр цар кхы а. Цунга аьннад кхоалаг!а йолча йишас:

- Со тускар чу !очуховргьа хьона, тлехнахьа локьамаш !от!а а яьхке, со кьайлайоаккхаргьа !а.

Цо аьнна даьд борг!ала. Йодаш-йодаш, к!аьдъеннай ча. !оха лаьрх!ад цо,

локьамга догьэтта. Фусам-наьна оаз хезай цунна:

- !о ма халахь, локьам ма яалахь. Сона деррига б!аргагу!

- Ма сийрда ба-кх хьа ши б!арг: деррига гу-кх хьона! - хийттад цунна. Д!ахо никь баьб чано. Юрта йистте даьг!ача ц!ен юхе !окхессад цо тускар. Тлехьадайддача ж!алейх унзарьаьнна, хьунгахьа лестай ча. Ший ц!ен юхе кхьача, тхов т!а латташ мунда яйнай цунна, ший сесага хьисапе.

- Фу деш латт хьо тхов т!а? Аз д!айихьай локьамаш.

Мунда йистхиннаяц.

- Ай, !ояла яхаций аз хьога! Ца йоале, аз еттаргьа хьона.

Йистхиннаяц мунда. Тлаккха хьокха хьа а ийца, д!атеттай цо мунда. Тхов т!ара чуйоаг!а мунда кертах а кхийтта, йийнай ча. Цигга чакхбаьлар фаьлг.

Таржам даьр !ахилганаяькьан Зарета